



ความเป็นมาของปัญหา

ยาง เป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศไทย แต่ละปีนำเข้าเงินตราต่างประเทศเข้ามาได้กว่า 5 พันล้านบาท จึงเห็นได้ว่า การค้ายางเป็นกิจการค้าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระดับพ่อค้าผู้ส่งออก พ่อค้าเหล่านี้มีฐานะมั่นคง ซึ่งต่างกับเกษตรกรผู้ปลูกยางส่วนใหญ่ที่ยากจนไม่สมกับที่เป็นผู้ปลูกพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ

แม้ว่าเกษตรกรสามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาภายในประเทศได้เป็นจำนวนมาก ๆ ก็ตาม แต่เงินที่เกษตรกรผู้ปลูกยางได้รับเพียง 67.18% จากราคาส่งออกของยางแผ่นรมควัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นยางเครพและยางแท่งแล้ว เกษตรกรจะได้รับเพียง 40.07%¹ ตามลำดับจากราคาส่งออกของยางดังกล่าว

เพราะเหตุที่ราคายางที่เจ้าของสวนยางขายได้จึงต่ำกว่าราคาขายส่งในตลาดหลักทรัพย์หรือตลาดยางในประเทศไทยมากน้อยแตกต่างกันไป เป็นปัญหาที่น่าคิด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบตลาดยางภายในประเทศ ซึ่งพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาซื้อ โดยที่ชาวสวนยางขาดอำนาจต่อรอง จึงจะเห็นได้จากช่วงเหลือมของราคา (Price Margin) ที่เกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคม 2516 ราคายางแผ่นรมควันชั้น 1 ในตลาดสิงคโปร์ กิโลกรัมละ 15.69 บาท ที่ภาคใหญ่ กิโลกรัมละ 10.64 บาท ช่วงเหลือมของราคา กิโลกรัมละ 5.05 บาท

¹ เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวง, กองเศรษฐกิจการเกษตร, รายงานการศึกษา เรื่องการผลิต การตลาด และราคายางในประเทศไทย พ.ศ. 2513 (ตอน 2 การตลาดและราคา) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2519) หน้า 87.

แต่ในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ยางดังกล่าวในตลาดสิงคโปร์ขึ้นเป็นกิโลกรัมละ 19.90 บาท ตลาดหาคีใหญ่ขึ้นเป็น 12.82 บาท ช่วงเหลื่อมของราคากิโลกรัมละ 7.08 บาท และในเดือนตุลาคม 2521 ตลาดสิงคโปร์ราคากิโลกรัมละ 23.34 บาท ตลาดหาคีใหญ่ กิโลกรัมละ 15.54 บาท ช่วงเหลื่อมของราคา 7.80 บาท

ยางเป็นอาชีพของชาวภาคใต้ รายได้ส่วนใหญ่มาจากยาง รายได้จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงจึงขึ้นอยู่กับราคาขายที่ขายได้ ซึ่งราคาขายที่ขายได้นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับราคาตลาดโลก ตลาดภายในประเทศแล้ว ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพของยางและวิธีการขายของชาวสวนยางอีกด้วย

ปัญหา "ช่วงเหลื่อมของราคา" นี้เอง ได้เชื่อมโยงไปถึงกับการกระจายรายได้ไปยังชาวสวนยาง ถ้าสามารถลดช่วงเหลื่อมของราคาลงได้บ้างก็จักเป็นประโยชน์แก่ชาวสวนยางไม่น้อย โดยเฉพาะสวนยางขนาดเล็กซึ่งมีอยู่กว่า 90% ของชาวสวนยางทั้งหมด ส่วนเรื่องการซื้อขายยางนั้นเท่าที่ปรากฏอยู่คือ เมื่อใดราคายางลดลงพ่อค้าจะรีบแจ้งให้ชาวสวนยางทราบทันที แต่เมื่อราคายางขึ้นกลับเฉยเสีย อีกประการหนึ่งการประมาณคุณภาพยางกระทำไปอย่างหยาบ ๆ การซึ่งย่างก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ชาวสวนยางเสียเปรียบ ทั้งนี้เพราะชาวสวนยางส่วนมากเป็นชาวชนบท การศึกษาน้อยการติดตามข่าวสารการตลาดยังขาดตกบกพร่องอยู่ รวมทั้งขาดอำนาจการต่อรอง แม้จะมีการรวมกลุ่มขายยางอยู่บ้างก็ยังไม่เป็นล่ำเป็นสันนัก ดังนั้นการแก้ปัญหาเหล่านี้จะได้ผลเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ที่ปัญหานี้ได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งการดำเนินนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการซื้อขายยางนั้นซื้อขายกันเป็นรายวัน

การรับซื้อยางของพ่อค้าภายในประเทศไทย จะยึดราคาตลาดสิงคโปร์ มาเลเซีย เป็นเกณฑ์ ดังจะเห็นได้จากราคายางในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับราคายางในสิงคโปร์อย่างใกล้ชิด (ค่าสหสัมพันธ์ หรือ $R = 0.97$)¹ เมื่อเป็นเช่นนี้ ช่วงเหลื่อมของราคาที่เกิดขึ้น

¹ สุวรรณ ทิพยกุล, "วิเคราะห์ตลาดยางธรรมชาติของประเทศไทย" (เอกสารฉบับที่ 73 ธันวาคม 2518 ศูนย์วิจัยการยางหาคีใหญ่), หน้า 14. (อักษำเนา)

นั้นจะใกล้เคียงกันตลอดเวลา แต่เท่าที่เป็นจริงแล้ว บางช่วงก็ห่างมากบางช่วงก็ห่างน้อย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากมีขอบพร่องในระบบตลาดภายในประเทศก็อาจเป็นได้ หรือแม้แต่ราคาประเมิน สำหรับเก็บอากรขาออกของยางทุกชนิดที่กรมศุลกากรประกาศเปลี่ยนแปลงทุกวันที่ ๑ และวันที่ 16 ของเดือน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งได้เช่นกัน เพราะการประเมินนั้นถือเอาราคาที่เข้ามาเป็นเกณฑ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้พยายามศึกษาถึงปัญหาช่วงเหลือมของราคา ที่เกิดขึ้นในการค้ายาง ภายในประเทศ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดสงขลาและจังหวัดยะลา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการ แก้ไข ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการวางนโยบายในการค้าภายในประเทศให้ดียิ่งขึ้น และสามารถรักษาเสถียรภาพราคาภายในประเทศด้วย

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ตลาดภายใน เพื่อบ่งชี้สาเหตุใหญ่ ๆ ที่ทำให้ "ช่วงเหลือม" (Margin) กว้างขึ้น แล้วจึงพิจารณาหาทางลด "ช่วงเหลือม" ที่ไม่จำเป็นออก
2. ศึกษาและวิเคราะห์การแปรรูป (Processing) ยางในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อ เป็นแนวทางปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานสินค้าส่งออกแล้วยังจะเป็นไปตามความต้องการ ของ ตลาด ซึ่งทั้ง 2 ประเภท จะเป็นการช่วยแก้ปัญหา เรื่องช่วงเหลือมลงได้
3. ศึกษาและวิเคราะห์การตั้งราคายางและวิธีการคิดราคาซื้อขาย วิธีการเหล่านี้ เป็นปัญหาในเรื่องช่วงเหลือมของราคา (Price Margin) อย่างมากด้วย
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของการค้าภายในประเทศ อัน ได้แก่ผลิตภัณฑ์ ปริมาณส่งออก ประมาณใช้ในประเทศ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการค้า ยาง นโยบายของรัฐบาลและมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำกัดขอบเขตการศึกษา เฉพาะปัญหาและขอบพร่องเกี่ยวกับการค้า ภายในประเทศ โดยมุ่งวิเคราะห์ตลาดยางธรรมชาติของประเทศไทย ในเขตจังหวัด สงขลาและจังหวัดยะลา โดยเฉพาะเรื่อง "ช่วงเหลือมของราคา" เท่านั้น ทั้งนี้จะศึกษาถึง ปัญหาปัจจุบัน เฉพาะรายละเอียดและข้อมูลที่รวบรวมได้ในระยะ 5 ปี จนถึงสิ้นปี 2522 ส่วน ที่เกี่ยวกับตลาดยางธรรมชาติ จะศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

ก. โครงสร้างตลาด

1. เน้นการศึกษาในท้องที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดยะลาเพื่อใช้เปรียบเทียบกัน โดย การศึกษาตลาดท้องถิ่นและศึกษาระบบการขนส่ง
2. ความยืดหยุ่นของอุปทานในการผลิตยาง ของชาวสวนยาง โดยเฉพาะศึกษาโครงสร้าง การผลิตของ ชาวสวนยาง ขนาดเล็ก
3. การเข้าสู่ตลาดค้ายาง (Entry to Market) ของพ่อค้าระดับต่าง ๆ

ข. พฤติกรรม ตลาด

1. ศึกษาถึงราคาซื้อขายในแต่ละตลาด และพิจารณาถึงระดับการแข่งขัน
2. ศึกษาระบบข่าวสารการตลาดและการเคลื่อนไหวของราคาขาย

ค. ประสิทธิภาพของระบบตลาด

1. ความเชื่อมโยงระหว่างตลาดและผลตอบแทนของการลงทุนแต่ละระดับตลาด
2. การรวมกลุ่มของชาวสวนยาง (Group Marketing organization. - GMO) สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเกี่ยวกับราคาได้ และยกระดับของประสิทธิภาพของตลาด

การดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาหาข้อมูลปฐมภูมิ กระทำโดยออกสำรวจด้วยตนเอง ในเขต จังหวัดสงขลาและยะลา เริ่มตั้งแต่ออกสำรวจศึกษาเกี่ยวกับการ เตรียมดิน การปลูกรูปลูก การกรีดยาง การทำยางแผ่น การขายยางแผ่นดิบ ทั้งที่ขายเป็นกลุ่มและขายเอกเทศ การขนส่งสู่ตลาดศูนย์กลางค้ายาง กระทั่งการส่งยางออกไปยังต่างประเทศ

การเลือกตัวอย่างเกี่ยวกับราคาขายยางแผ่นดิบที่เกษตรกรขายได้ในเขตจังหวัดสงขลา ได้เลือกอำเภอสะเตกา อำเภอหาดใหญ่ ส่วนในจังหวัดยะลา ได้เลือกตัวอย่างในอำเภอรามัญ และยะหา

การส่งยางออกไปยังต่างประเทศ ได้ออกไปศึกษาอยู่ 3 จุด คือ หาดใหญ่ ส่งออกที่ท่าเรือสงขลา ยะลา ส่งออกที่ท่าเรือปัตตานีและที่เบตงส่งออกโดยรถยนต์ ออกไปยังประเทศ มาเลเซีย

ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จากศูนย์วิจัยการยางหาคีใหญ่ กองการยาง กรมวิชาการเกษตร กรมศุลกากร ฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนสารนิเทศผลิตภัณฑ์เกษตร ธนาคารกรุงเทพ ฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาหาคีใหญ่ ชาวเศรษฐกิจการเกษตร ชาวกองทุนสงเคราะห์การทําสวนยาง พระราชบัญญัติควบคุมยาง พระราชบัญญัติกองทุนฯ ประกาศ คำสั่งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิจัย

ในขณะนี้ตลาดยางธรรมชาติกำลังรุ่งเรือง ซึ่งเป็นผลมาจากการขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศโอเปค ในการวิจัยนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. การกระจายรายได้ระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการค้ายาง
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งราคาขาย
3. ประโยชน์ของการรวมกลุ่มขายยาง
4. แนวทางการเปลี่ยนโครงสร้างตลาดยางพารา
5. แนวทางการวางนโยบายการค้ายางพารา
6. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจภาคใต้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย